

EVREII DIN JUDEȚUL CÂMPULUNG ÎN PRIMELE TREI DECENII DIN SECOLUL AL XX-LEA. ASPECTE DEMOGRAFICE

CEZAR-PAUL OLARIU
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
E-mail: olariu_cezar@yahoo.com

Jews from Câmpulung County in the First Three Decades of the 20th Century. Demographic Aspects

(Abstract)

The article presents the demographic evolution of the Jewish population in the former Câmpulung political district/county during the period 1900-1930, based on the analysis of three official population censuses, carried out in 1900 and 1910 during the Austro-Hungarian Empire and, respectively, in 1930, within Greater Romania. The author makes a series of comparisons between the censuses of 1900 and 1910 on the one hand, and 1910 and 1930 on the other, which lead to two conclusions. During the period 1900–1910, a slight increase in the Jewish population within the political district of Câmpulung is recorded, although the slowdown in the immigration of Jews from Galicia to Bukovina and the emigration of Bukovinian Jews to Palestine and the North American continent, phenomena present at the end of the 19th century, would have supposed a decrease. The Jewish population in the political district/county of Câmpulung slightly decreased between 1910 and 1930 in 34 localities, the author making two hypotheses, which are to be verified by documentation, regarding this phenomenon: the population losses that occurred during the First World War; the movements of the Jewish population to other areas in Romania, or outside Romania.

Keywords: Bukovina, Jewish population, census, political district, judicial district, county.

(Rezumat)

Articolul prezintă evoluția demografică a populației evreiești din fostul district politic/județ Câmpulung în perioada 1900–1930, pe baza analizei a trei recensăminte oficiale ale populației, realizate în 1900 și 1910 în vremea Imperiului Austro-Ungar și, respectiv, în anul 1930, în cadrul României Mari. Autorul efectuează o serie de

comparații între recensămintele din 1900 și 1910 pe de o parte, 1910 și 1930 pe de altă parte, care conduc la două concluzii. În perioada 1900–1910 se înregistrează o creștere ușoară a populației evreiești din cadrul districtului politic Câmpulung, deși încetinirea imigrării evreilor din Galiția spre Bucovina și a emigrării evreilor bucovineni spre Palestina și continentul nord-american, fenomene prezente la sfârșitul secolului XIX, ar fi presupus o scădere a acesteia. Populația evreiască din districtul politic/județul Câmpulung descrește ușor în perioada 1910–1930 în 34 localități, autorul emițând două ipoteze, care urmează să fie verificate documentar, privitoare la acest fenomen: pierderile de populație survenite în timpul Primului Război Mondial; deplasările populației evreiești spre alte zone din România, sau din afara României.

Cuvinte-cheie: Bucovina, populație evreiască, recensământ, district politic, circumscripție judiciară, județ.

Bucovina este un ținut mirific și provincia istorică românească cea mai bine cunoscută în afara României de către publicul larg și cercetătorii străini. Faptul că acum este împărțită în două părți, incluse în România (sudul provinciei, ce se suprapune aproximativ pe conturul județului Suceava) și Ucraina (nordul acesteia, care face parte din regiunea Cernăuți) nu i-au redus forța de atracție asupra sufletelor și minților.

Conform analizelor și interpretărilor istorice curente, „Țara Fagilor” a reprezentat un adevărat El Dorado pentru evrei, începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Istoria evreilor din districtul (în vremea Imperiului Austro-Ungar) sau județul (în vremea României Mari) Câmpulung face parte integrantă din istoria evreilor din sudul Bucovinei, fiind bine surprinsă în celebra lucrare a istoricului vienez de origine evreiască Hugo Gold¹. În conformitate cu datele oficiale disponibile, conchidem că populația evreiască din districtul Câmpulung a înregistrat o ușoară creștere numerică în perioada 1900–1910, înregistrându-se o ușoară scădere a acestei populații în următoarele două decenii. Astfel, în anul 1890 existau aici 82 717 evrei (12, 8% din totalul populației), numărul acestora ajungând în 1900 la 96 150 (13,2% din totalul populației) și în 1910 la 102 919 (12,9% din totalul populației)². Evident, această situație s-a reflectat și asupra creșterii populației evreiești din districtul Câmpulung.

Districtul politic Câmpulung a fost împărțit până în 1900 de către autoritățile imperiale austriece în două circumscripții judiciare: circumscripția Vatra Dornei și circumscripția Câmpulung. Pentru recensământul din 1910 a apărut și circumscripția judiciară Stulpicani, care a preluat o parte dintre localitățile din circumscripția

¹ Hugo Gold (Hrsg.), *Geschichte der Juden in der Bukowina*, Band 2, Tel Aviv, Olamenu Verlag, 1962, pp. 88–90.

² Constantin Ungureanu, „Evreii în Bucovina (date statistice)”, în „Codrul Cosminului”, nr. 3–4 (13–14), 1997–1998, pp. 110–111.

Câmpulung. Dar pentru recensămintele din 1880, 1890, 1900 și 1910 sistemul de recenzie a rămas neschimbat, existând aceleași entități administrative care erau trecute în ordine alfabetică, indiferent de mărimea sau importanța lor în circumscripțiile judiciare. În cadrul recensământului din 1930, districtul politic este înlocuit cu județul, iar circumscripțiile judiciare sunt înlocuite cu plase (a Dornei, a Humorului și a Moldovei).

Populația evreiască din județul Câmpulung în anul 1900

Recensămintele imperiale austriece din anul 1900 (ca și cel din 1910) foloseau trei denumiri pentru localitățile din districtul Câmpulung: *Stadt/Städte* (oraș/orașe), denumire acordată în 1900 doar pentru Câmpulung, iar în 1910 și pentru Vatra Dornei; *Dorf/Dörfer* (sat/sate), *Markt/Märkte* (târg/târguri) și *Gutsbiet/Gutsgebiete* (domeniu, moșie/domenii, moșii)³. În ceea ce privește repartitia pe confesiuni a populației prezente (*anwesende*) – putea să fie prezentă la un moment dat (flotante) și a populației indigene (*einheimische*), acest recensăminte foloseau denumirile *Ortschaft* (localitate, comună) și *Ortsgemeinde* (obște, comunitate religioasă)⁴.

Districtul Câmpulung era împărțit în două circumscripții judiciare: circumscripția Vatra Dornei și circumscripția Câmpulung.

Circumscripția Vatra Dornei avea în componență următoarele localități în care s-au făcut recensăminte: Ciocănești (Czokanestie), Dorna Candreni (Dorna Kandreny), Iacobenii (Jakobeny), Cârlibaba (Kirlibaba), Poiana Ștampeii (Pojana Stampi) – înregistrate sub denumirea *Dorf*, iar Vatra Dornei (Dorna Watra) era denumită *Markt*. Pe lângă aceste localități au fost recenzate, începând cu anul 1880, Iacobenii și Cârlibaba în calitate de *Gutsgebiete*⁵. Vatra Dornei avea statut de *Markt* (târg) și era centrul economic, politic și social cel mai dezvoltat, de aceea administra din punct de vedere judiciar aceste localități.

Circumscripția Câmpulung avea în componență următoarele localități, denumite *Dorf*: Argel (Arzel), Breaza (Briaza), Bucșoia (Buchschoja), Ciumârna (Czumurna),

³ Idem, *Populația Bucovinei și Basarabiei sub stăpâniri străine (1774/1812–1918)* (în continuare se va cita: Constantin Ungureanu, *Populația Bucovinei și Basarabiei sub stăpâniri străine (1774/1812–1918)*, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2020, p. 303; Radu Grigorovici, „Trei lumi paralele”, în „Analele Bucovinei”, an III, nr. 1, 1996, pp. 83–109.

⁴ *Gemeindelexicon der Bukowina. Bearbeitet auf grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1900* (în continuare se va cita: *Gemeindelexicon der Bukowina. Bearbeitet auf grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1900*), Herausgegeben von der K.K. Statistischen Zentralkommission, Wien, Druck und Verlag der K.K. Hof- und Staatsdruckerei, 1907, pp. VI–VIII.

⁵ *Special-Orts-Repertoiren der im Oesterreichischen Reichsrate vertretenen Königreiche und Länder*, Herausgegeben von der K.K. Statistischen Central-Commission, XIII. *Bukowina*, Wien, K.K. Statistischen Central-Commission. In Commission bei Carl Gerold's Sohn, 1885, p. 5.

Deia (Deja), Dorothea-Plotonitza, Gemenea (Dzemine), Frasin (Frassin), Frumoasa (Frommosa), Fundul Moldovei (Fundul Moldowi), Negrileasa (Negrilassa), Ostra, Pojorâta (Pozoritta), Ruși Moldovița (Russ Moldawitza), Ruși pe Boul (Russpeboul), Sadova (Sadowa), Vadul Negrilesei (Schwarzthal), Slătioara, Stulpicani (Stulpikani), Valea Putnei (Valeputna), Vama (Wama), Vatra Moldoviței (Watra Moldawitza). Pe lângă aceste localități au fost recenzate și moșiile, denumite *Gutsgebiete*: Prisaca Dornei (Eisenau), Vatra Moldoviței (Freudenthal), Fundul Moldovei (Luisenthal), Pojorâta (Pozoritta). Orașul Câmpulung (Kimpulung), denumit *Stadt*, era cel mai important oraș și cel mai dezvoltat din punct de vedere comercial, politic și administrativ. Astfel s-a ajuns ca localitatea cea mai importantă să dea numele regiunii politico-administrative adiacente ei: *Bezirks – Hauptmannschaft – Kimpulung*⁶ în perioada austriacă a istoriei Bucovinei, județul Câmpulung în cea românească.

Prezentăm în continuare datele de bază privitoare la populația evreiască din districtul Câmpulung, extrase din recensământul imperial efectuat în 1900, publicat la Viena în 1907⁷.

Tabel I.1. Populația evreiască pentru anul 1900 – circumscripția judiciară Vatra Dornei

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Vatra Dornei	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Ciocănești – sat	1 050	71	6,76
Dorna Candreni – sat Poiana Negrii – sat (sunt incluse toate cătunele)	2 600	268	10,31
Vatra Dornei (sunt incluse toate cătunele)	5 159	1 052	20,39
Iacobeni (sunt incluse toate cătunele)	1 055	39	3,70
Cârlibaba	375	43	11,47
Poiana Stampei (sunt incluse toate cătunele)	1 259	57	4,53

Tabel I.2. Populația evreiască pentru anul 1900 – circumscripția Vatra Dornei, pe moșii

Județul Câmpulung Circumscripția Vatra Dornei – Moșii	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Iacobeni	2 440	263	10,77
Cârlibaba	468	142	30,34

Redăm în continuare ponderea populației evreiești din județul Câmpulung, circumscripția judiciară Câmpulung, la 1900⁸.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Gemeindelexicon der Bukowina. Bearbeitet auf grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1900*, p. 24.

⁸ *Ibidem*, pp. 26–27.

Tabel I.3. Populația evreiască pentru anul 1900 – circumscripția judiciară Câmpulung, pe localități

Recensământ 1900 Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Câmpulung	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Argel (sunt incluse toate cătunele)	461	25	5,42
Breaza (sunt incluse toate cătunele)	1 746	67	3,84
Bucșoaia	944	74	7,84
Ciumârna	374	1	0,27
Deia	461	13	2,82
Dorotea Plotonița	1 009	22	2,18
Gemenea	792	34	4,30
Frasin	1 609	185	11,50
Frumosu (sunt incluse toate cătunele)	1 826	306	16,76
Fundul Moldovei (sunt incluse toate cătunele)	3 177	179	5,63
Câmpulung	8 028	1 654	20,60
Negrileasa (sunt incluse toate cătunele)	777	68	8,75
Ostra (sunt incluse toate cătunele)	665	28	4,21
Pojorâta (sunt incluse toate cătunele)	1 901	170	8,94
Rușii-Moldovița (sunt incluse toate cătunele)	3 242	591	18,23
Rușii pe Boul	992	74	7,46
Sadova (sunt incluse toate cătunele)	1 592	16	1,01
Vadul Negrilesei	546	31	5,68
Slătioara	398	10	2,51
Stulpicani (sunt incluse toate cătunele)	1 904	132	6,93
Valea Putnei	929	46	4,95
Vama (sunt incluse toate cătunele)	3 931	545	13,86
Vatra Moldoviței	1 451	126	8,68

Tabel I.4. Populația evreiască pentru anul 1900 – circumscripție judiciară Câmpulung, pe moșii

Județul Câmpulung Moșii – 1900	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Prisaca Dornei	999	17	1,70
Vatra Moldoviței	219	–	–
Fundul Moldovei	693	60	8,66
Pojorâta	612	32	5,23

Tabel I.5. Populația evreiască pentru anul 1900 în județul Câmpulung

Circumscripție judiciară 1900	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Vatra Dornei	14 406	1 935	13,43
Câmpulung	41 282	4 506	10,92
Total circumscripție judiciară 1900	55 688	6 441	11,57

La finele prezentării datelor referitoare la populația evreiască din districtul politic Câmpulung înregistrate în anul 1900, menționăm că acestea au fost influențate de migrația evreilor bucovineni către destinațiile Palestina, Statele Unite ale Americii, Canada și Argentina. Emigrația acestora s-a încadrat în trendul general de emigrație a populației bucovinene. Ducatul pierde din cauza emigrărilor, în intervalul temporal 1901–1910, 4,82% din populație, existând trei grupuri etnice de aici care emigrează în mod deosebit: șvabii, rutenii și evreii⁹.

Populația evreiască din districtul Câmpulung în anul 1910

În recensământul din 1910, ultimul realizat de administrația imperială austriacă, există o anumită modificare față de recensământul din 1900: în districtul/județul Câmpulung apare o circumscripție judiciară în plus – Stulpicani. Astfel, circumscripțiile judiciare și localitățile din districtul Câmpulung erau împărțite în următoarele unități administrative: – circumscripția judiciară Vatra Dornei, formată din localitățile: Vatra Dornei (oraș), Ciocănești, Dorna Candrenilor, Iacobeni, Cârlibaba și Poiana Stampei; – circumscripția judiciară Câmpulung, formată din localitățile: Câmpulung (oraș), Argel, Breaza, Ciumârna, Deia, Frumosu, Fundul Moldovei, Pojorâta, Rușii Moldoviței, Ruși pe Boul, Sadova, Valea Putnei, Vama și Vatra Moldoviței; – circumscripția judiciară Stulpicani, formată din localitățile: Bucșoaia, Dorotea-Plotonița, Gemenea, Frasin, Negrileasa, Ostra, Vadul Negrilesei (Schwarzthal), Slătioara și Stulpicani¹⁰.

Una dintre modificările ce apare ca element de noutate în acest recensământ este dispariția recenzării populației pe moșii, care vor fi integrate în localitățile de care aparțineau inițial. De aceea, anumite localități vor avea un număr sensibil mai mare de persoane (mai mare decât diferența dată de sporul natural) la rubrica populația totală și un număr mai mare de evrei (care exced sporul natural normal) în localitățile la care se adaugă moșiile separate de localități, din vechile recensăminte¹¹.

Redăm în continuare datele de bază din circumscripția judiciară Vatra Dornei¹².

⁹ Constantin Ungureanu, *Populația Bucovinei și Basarabiei sub stăpâniri străine (1774/1812–1918)*, pp. 300–301.

¹⁰ *Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dezember 1910* (în continuare se va cita: *Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dezember 1910*), Herausgegeben von der K.K. Statistischen Zentralkommission, Wien, Druck und Verlag der K.K. Hof- und Staatsdruckerei, 1915, pp. 400–401. Constantin Ungureanu, Călin Pantea, *Atlasul etno-lingvistic și confesional al Bucovinei (1774–2002)*, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2018, p. 137.

¹¹ Constantin Ungureanu, Călin Pantea, *op. cit.*, p. 137.

¹² *Ibidem*.

Tabel II.1. Populația evreiască pentru anul 1910 – circumscripția judiciară Vatra Dornei

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Vatra Dornei	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Orașul Vatra Dornei	5 865	1 201	20,48
Ciocănești	1 138	30	2,63
Dorna Candrenilor	2 836	273	9,63
Iacobeni	3 293	239	7,26
Cârlibaba	970	146	15,05
Poiana Stampei	1 427	36	2,52

Situația din circumscripția judiciară Câmpulung se prezenta după cum urmează¹³:

Tabel II.2. Populația evreiască pentru anul 1910 – circumscripție judiciară Câmpulung

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Câmpulung	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Orașul Câmpulung	8 877	1 577	17,77
Argel	531	18	3,39
Breaza	2 038	127	6,23
Ciumârna	411	9	2,19
Deia	580	17	2,93
Frumosu	1 956	172	8,8
Fundul Moldovei	4 250	205	4,82
Pojorâta	2 525	106	4,20
Rușii Moldoviței	3 323	470	14,14
Ruși pe Boul	1 133	64	5,65
Sadova	1 809	23	1,27
Valea Putnei	342	10	2,92
Vama	5 387	618	11,47
Vatra Moldoviței	1 872	129	6,89

În circumscripția judiciară Stulpicani aveam următoarea situație¹⁴:

Tabel II.3. Populația evreiască pentru anul 1910 – circumscripție judiciară Stulpicani

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Stulpicani	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Bucșoaia	1 032	44	4,26
Dorotea-Plotonița	1 265	14	1,11
Gemenea	906	26	2,87
Frasin	1 846	239	12,95
Negrileasa	793	10	1,26
Ostra	824	36	4,37
Vadul Negrilesei (Schwarzthal)	488	21	4,30
Slătioara	496	13	2,62
Stulpicani	2 380	206	8,66

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

În toate cele trei circumscripții judiciare din județul Câmpulung, se înregistrează în 1910 următoarea situație¹⁵:

Tabel II.4. Populația evreiască pentru anul 1910 – județul Câmpulung

Circumscripție judiciară 1910	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Vatra Dornei	15 529	1 925	12,40
Câmpulung	35 034	3 545	10,12
Stulpicani	10 030	609	6,07
Total circumscripție judiciară 1910	60 593	6 079	10,03

Creșterile și scăderile de populație evreiască în districtul politic Câmpulung (1900–1910)

Începând cu anul 1907, Vatra Dornei primește statutul de oraș¹⁶, fiind înregistrat ca atare (*Stadt*) în recensământul din 1910¹⁷. În circumscripția judiciară Vatra Dornei, în perioadele de studiu 1900–1910, apare statistic o paletă complexă de situații. Astfel, se înregistrează o scădere a populației evreiești doar în localitățile Ciocănești (cu un minus de 41 de evrei în 1910, față de 1900) și Poiana Stampei (cu un minus de 21 de persoane în 1910, față de 1900). Creșteri ale populației evreiești se înregistrează în orașul Vatra Dornei (în 1910, aici se prezintă un plus de 149 de evrei față de anul 1900), Dorna Candrenilor (în anul 1910 apare un plus de cinci evrei față de 1900), Deia (un plus de patru evrei față de 1900), Frasin (un plus de 54 de evrei în comparație cu anul 1900), Slătioara (în anul 1910 există trei evrei față de 1900), Stulpicani (un plus de 144 de evrei față de 74 de evrei în 1900), Vama (un plus de 54 de evrei), Breaza (în 1910 sunt 60 de evrei în plus), Ostra (sunt înregistrați opt evrei în plus față de 1900), Sadova (un plus de șapte evrei față de 1900). Pentru celelalte localități ale circumscripției judiciare, creșterea totală este de 1 025 de evrei. Credem că deplasările de populație (din interiorul sau exteriorul provinciei), îndeosebi spre Vatra Dornei, reprezintă, pe lângă creșterea natalității, elementul explicativ cel mai rezonabil pentru creșterea populației evreiești din această circumscripție judiciară. Pentru perioada cuprinsă între 1900 și 1910 se observă încetinirea creșterii populației israelite în unele localități și chiar scăderea populației evreiești în restul zonei.

Circumscripția judiciară Câmpulung înregistrează creșteri și scăderi de populație în intervalul temporal supus analizei. Migrația de populație în interiorul și exteriorul

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ https://de.wikipedia.org/wiki/Vatra_Dornei (accesat în 2 decembrie 2024).

¹⁷ *Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dezember 1910*, p. 400.

circumscripției este mai pronunțată, arătând preocuparea evreilor pentru găsirea stabilității, atât în vederea exprimării libere a religiei, cât și a rentabilității activităților economice desfășurate.

Populația evreiască din județul Câmpulung în 1930

În anul 1930 a fost realizat un amplu recensământ, publicat ulterior de către autoritățile române în zece volume. În volumul al II-lea este oferită structura localităților rurale și urbane ale județului¹⁸. Apar mai multe orașe, iar localitățile sunt grupate pe plase. Județul Câmpulung era format în 1930 din trei plase (Dornei, „Humorului” – Humorului, Moldovei), patru orașe (Câmpulung Moldovenesc, Gura Humorului, Vama, Vatra Dornei și Suburbana Dorna) și 30 de localități împărțite astfel: – Plasa Dornei, formată, pe lângă orașul Vatra Dornei și Suburbana Dorna, din următoarele unități teritorial-administrative: Cârlibaba, Ciocănești, Coșna, Dorna Candrenilor, Iacobeni, Poiana Stampei și Șarul Dornei; – Plasa Humorului, formată, pe lângă orașele Gura Humorului și Vama, din următoarele unități teritorial-administrative: Capu-Câmpului, Capu-Codrului, Dorotea, Frasin, Gemenea, Mănăstirea Humor, Negrileasa, Ostra, Pălinoasa, Slătioara, Stulpicani, Valea Seacă și Voroneț; – Plasa Moldovei conținea următoarele unități teritorial-administrative: Breaza, Frumosul, Fundul Moldovei, Moldova Sulița, Moldovița, Pojorâta, Sadova, Valea Boului, Valea Putnei și Vatra Moldoviței¹⁹. Demn de precizat este faptul că la numărarea populației din Iacobeni se introduce și moșia cu același nume, la fel în cazul localităților: Cârlibaba (cu moșia cu același nume), Vama (cu moșia Eisenau), Fundul Moldovei (cu moșia Luisenthal) și Vatra Modoviței (cu moșia Freudenthal).

Prezentăm statistica pe localități cu tot cu satele ce le aparțin, pentru a face mai ușoară comparația cu recensământul din 1910 pentru aceleași unități administrative care au corespondent în mare măsură în 1930, chiar dacă în acești 20 de ani ce au trecut între aceste două recensăminte oficiale teritoriul a făcut parte din țări diferite, Imperiul Austro-Ungar și, respectiv, Regatul României. Pe parcurs vom detalia datele de bază ale acestui recensământ, așa cum a fost făcut el pe fiecare localitate în parte, chiar dacă acestea făceau parte din unități administrative mai complexe.

Prezentăm mai jos o statistică sumativă a procentului populației evreiești în localitățile urbane și rurale ale județul Câmpulung surprinse de recensământul din 29 decembrie 1930²⁰.

¹⁸ *Recensământul general al populației din 29 decembrie 1930 publicat de dr. Sabin Manuilă*, vol. II, *Neam, limbă maternă, religie*, București, Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, 1938, pp. 114–115.

¹⁹ *Ibidem*, p. 114.

²⁰ *Ibidem*.

Tabel III.1. Populația evreiască în orașele județului Câmpulung, în anul 1930

Județul Câmpulung	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Câmpulung	10 071	1 488	14,78
Gura Humorului	6 042	1 951	32,29
Vama	5 315	392	7,38
Vatra Dornei	9 826	1 750	17,81

Tabel III.2. Populația evreiască aferentă localităților din Plasa Dorna

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Plasa Dornei	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Cârlibaba	1 793	265	14,78
Ciocănești	1 281	7	0,55
Coșna	815	–	–
Dorna Candrenilor	3 052	112	3,67
Iacobeni	3 628	228	6,28
Poiana Stampei	1 543	–	–
Șarul Dornei	4 268	31	0,73

Tabel III.3. Populația evreiască din localitățile Plasei Humor

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Plasa Humorului	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Capu-Câmpului	1 688	23	1,36
Capu-Codrului	2 072	17	0,82
Dorotea	1 524	9	0,59
Frasin	3 370	167	4,96
Gemenea	1 011	8	0,79
Mănăstirea Humor	4 231	11	0,26
Negrileasa	1 436	13	0,90
Ostra	1 017	10	0,98
Păltinoasa	1 622	14	0,86
Slătioara	549	4	0,73
Stulpicani	2 610	151	5,79
Valea Seacă	2 260	42	1,86
Voroneț	601	–	–

Tabel III.4. Populația evreiască din localitățile Plasei Moldova

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Plasa Moldovei	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Breaza	1 581	94	5,95
Frumosul	2 572	88	3,42
Fundul Moldovei	4 288	107	2,50
Moldova Sulița	2 067	67	3,24
Moldovița	3 831	463	12,09
Pojorâta	2 762	79	2,86
Sadova	1 831	8	0,44
Valea Boului	1 103	13	1,18
Valea Putnei	455	–	–
Vatra Moldoviței	2 701	136	5,04

Plasa Dornei are în componență următoarele localități în care s-au făcut recensăminte: Cârlibaba (cu două sate: Cârlibaba Nouă și Cârlibaba), Ciocănești, Coșna, Dorna Candreni (cu două sate: Dorna Candrenilor și Poiana-Negri), Iacobeni, Poiana Ștampei (cu trei sate: Poiana Ștampei, Pilugeni și Runcu) și Șarul Dornei (cu șapte sate în componență: Dârmoxa, Glodu, Neagra-Șarului, Panaci, Păltiniș, Sărișor și Șar).

Circumscripția Gura Humorului, denumită Plasa Humorului, are în componență următoarele localități în care s-au făcut recensăminte: Capu-Câmpului, Capu-Codrului, Doroteia, Frasin (cu două localități: Frasin și Bucșoia), Gemenea, Mănăstirea Humorului (cu patru localități: Mănăstirea Humorului, Boureni, Pleșa și Poiana-Micului), Negrileasa (cu două localități: Negrileasa și Vadul-Negrilesei), Ostra, Păltinoasa, Slătioara, Stulpicani, Valea-Seacă (cu două localități: Valea-Seacă și Miron) și Voroneț.

Circumscripția Câmpulung, denumită Plasa Moldovei, are în componență următoarele localități în care s-au făcut recensăminte: Breaza, Frumosul (cu două localități: Frumosul și Deia), Fundul Moldovei, Moldova Sulița (cu două localități: Moldova Sulița și Benia-Porșescul), Moldovița (cu două localități: Moldovița și Argel), Pojorâta, Sadova, Valea Boului (Ruși pe Boul), Valea Putnei și Vatra Moldoviței (cu două localități: Vatra Moldoviței și Ciumârna)²¹.

Prezentăm mai jos statistica pe localitățile în care s-a făcut recensământul din 1930, chiar dacă unele sate recenzate sunt adunate în alte structuri teritoriale, care au fost detaliate mai sus²².

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

Tabel III.5. Populația evreiască în toate localitățile din Plasa Dorna, la recensământul din 1930

Localitate	Populație totală	Evrei	Procent evrei din totalul populației
Cărlibaba	1 165	154	13,22
Cărlibaba nouă	628	111	17,68
Ciocănești	1 281	7	0,55
Coșna	815	–	–
Dorna Candrenilor	2 379	112	16,64
Poiana-Negri	673	–	–
Glodu	249	–	–
Vatra Dornei	9 826	1 750	17,81
Suburbana Dorna	2 067	13	0,63
Iacobeni	3 628	228	6,28
Poiana Stampei	1 430	–	–
Pilugeni	94	–	–
Runcu	19	–	–
Dârmoxa	113	–	–
Glodu	249	–	–
Neagra-Șarului	1 268	3	0,24
Panaci	1 240	14	1,13
Păltiniș	288	4	1,39
Sărișor	191	–	–
Șar	919	10	1,09

Tabel III.6. Populația evreiască în toate localitățile din Plasa Moldova, la recensământul din 1930

Localitate	Populație totală	Evrei	Procent evrei din totalul populației
Argel	612	11	1,80
Breaza	1 581	94	5,95
Benia Porșecul	964	12	1,24
Ciumârna	428	–	–
Deia	703	–	–
Frumosul	1 869	88	4,71
Fundul Moldovei	4 288	107	2,50
Câmpulung	10 071	1 488	14,78
Moldova Sulița	1 103	55	4,99
Moldovița	3 219	452	14,04
Pojorâta	2 762	79	2,86
Sadova	1 831	8	0,43
Valea Boului (Rușii pe Boul)	1 103	13	1,18
Valea Putnei	455	–	–
Vama	5 315	392	7,38
Vatra Moldoviței	2 273	136	5,98

Tabel III.7. Populația evreiască în orașele din Plasa Humor, la recensământul din 1930

Localitate	Populație totală	Evrei	Procent evrei din totalul populației
Boureni	267	–	–
Bucșoaia	1 246	11	4,12
Capu-Câmpului	1 688	23	1,36
Capu-Codrului	2 072	17	0,82
Dorotea	1 524	9	0,59
Frasin	2 124	156	7,34
Gemenea	1 011	8	0,79
Mănăstirea Humorului	2 068	–	–
Miron	573	7	1,22
Negrileasa	950	13	1,37
Ostra	1 017	10	0,98
Păltinoasa	1 622	14	0,86
Pleșa	260	–	–
Poiana Micului	1 636	11	0,67
Slătioara	549	4	0,73
Stulpicani	2 610	151	5,79
Vadul Negrișei	486	–	–
Valea Seacă	1687	35	2,07
Voronet	601	–	–

Prezentăm în continuare o serie de observații și interpretări privitoare la recensământul din 1930. Lucrul interesant care reiese din statistica de mai jos este că în localitățile nou intrate în județul Câmpulung din Plasa Humor, precum Mănăstirea Humorului (cu o populație de 2 068 de persoane) și localitatea Voronet (cu o populație de 601 locuitori), fiind puternic marcate de existența unei populații aparținătoare de un rit creștin (ortodox, greco-catolic sau romano-catolic), nu apare niciun locuitor de religie mozaică²³.

Localitate	Total populație	Ortodocși	Greco-catolici	Romano-catolici	Luterani
Mănăstirea Humorului	2 068	2 010	2	51	5
Voronet	601	501	1	99	–

Comunitatea evreilor era foarte dezvoltată în Gura Humorului care, la un total de 6 042 de persoane, avea un număr de 1 932 de locuitori de religie mozaică, constituind un procent de 32,29%, orașul având aproape 1/3 din locuitori de origine israelită (vezi tabelul de mai jos).

Statisticile demografice oficiale din România iau ca punct de reper ultimele două recensăminte oficiale până la al Doilea Război Mondial, recensământul din anul 1910, din perioada Imperiului Austro-Ungar și cel din anul 1930 din cadrul

²³ *Ibidem*, pp. 114–115.

României Mari. În continuare, vom prezenta comparativ datele referitoare la localitățile din județul Câmpulung, analizându-le în cele două perioade distincte, sub administrații statale diferite. De asemenea, vom expune tabele comparative privind ponderea etnicilor evrei din județul Câmpulung, înregistrată în cele două recensăminte, acestea fiind relevante pentru a urmări fluctuațiile demografice (creșteri sau scăderi) survenite între anii 1910 și 1930. Raportarea se face la anul 1910, pentru a evidenția evoluția numerică a comunității evreiești în perioada în care județul Câmpulung s-a aflat sub administrația imperială austriacă.

Tabel III.8. Populația evreiască în orașele din județul Câmpulung, la recensământul din 1930

Localități	Total populație	După confesiune (israelită-mozaică) evrei	Procent populație
Vatra Dornei	7 759	1 750	22,55
Suburbana Dorna	2 067	13	0,63
Câmpulung	10 071	1 488	14,78
Gura Humorului	6 042	1 951	32,29
Vama	5 315	392	4,38

Analiză comparativă a ponderii populației evreiești din județul Câmpulung între anii 1910 și 1930

Tabel IV.1. Analiza comparativă a populației evreiești, anii 1910–1930, circumscripție judiciară Plasa Dorna

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Plasa Dorna	Total populație 1910	După confesiune (israelită- mozaică) evrei 1910	Procent populație 1910	Total populație 1930	După confesiune (israelită- mozaică) evrei 1930	Procent populație 1930	Creștere efectivă între comunități și procent	Diferență populație totală 1930–1910
Ciocănești	1 138	30	2,63	1 281	7	0,55	-23 -76,67%	143
Dorna Candrenilor	2 836	273	9,63	3 052	112	3,67	-161 -58,97%	216
Orașul Vatra Dornei	5 865	1 201	20,48	9 826	1 750	17,81	549 45,71%	3 961
Iacobeni	3 293	239	7,26	3 628	228	6,28	-11 -4,60%	335
Cârlibaba	970	146	15,05	1 793	265	14,78	119 81,51%	823
Poiana Stampei	1 427	36	2,52	1 543	–	–	-36 -100%	116
Coșna	–	–	–	1 281	–	–		
Șarul Dornei	–	–	–	4 268	31	0,73	Nu face cazul comparației, deoarece localitățile nu erau recenzate în județul Câmpulung în 1910.	

Tabel IV.2. Analiza comparativă a populației evreiești, anii 1910–1930, circumscripție judiciară Plasa Câmpulung

Județul Câmpulung	Total populație 1910	După confesiune evrei (israelită-mozaică) 1910	Procent populație 1910	Total populație 1930	După confesiune evrei (israelită-mozaică) 1930	Procent populație 1930	Creștere efectivă între comunități și procent	Diferență populație totală 1930–1910
Orașul Câmpulung	8 877	1 577	17,77	10 071	1 488	14,78	–89 –5,64%	1194
Argel	531	18	3,39	612	11	1,78	–7 –38,89%	81
Breaza	2 038	127	6,23	1 581	98	6,20	–29 –22,83%	–457
Ciumârna	411	9	2,19	428	–	–	–9 –100%	17
Deia	580	17	2,93	703	–	–	–17 –100%	123
Frumosu	1 956	172	8,8	2 572	88	3,42	–84 –48,84%	616
Fundul Moldovei	4 250	205	4,82	4 288	107	2,50	–98 –47,80%	38
Pojorâta	2 525	106	4,20	2 762	79	2,86	–27 –25,47%	237
Rușii Moldoviței/ Moldovița	3 323	470	14,14	3 219	452	14,04	–18 –3,83%	104
Rusii pe Boul/ Valea Boului	1 133	64	5,65	1 103	13	1,18	–51 –79,69%	–30
Sadova	1 809	23	1,27	1 831	8	0,44	–15 –65,22%	22
Valea Putnei	342	10	2,92	455	–	–	–10 –100%	113
Vama	5 387	618	11,47	5 315	392	7,58	–226 –36,57%	–72
Vatra Moldoviței	1 872	129	6,89	2 701	136	5,04	7 5,43%	829
Moldova Sulița	–	–	–	2 067	67	3,24	Nu face obiectul comparației, deoarece localitățile nu erau în district la recensământul din 1910. Recensământul din 1912 realizat în Regatul României nu ne-a fost, deocamdată, accesibil.	

Pe ansamblu, se observă o scădere a populației evreiești în 19 localități ale județului Câmpulung în perioada 1910–1930. La fel stau lucrurile, așa cum se va vedea mai jos, și în plasa Stulpicani. Este posibil ca Breaza, prin împărțirea nouă

împărțire teritorială, să mai fi pierdut din teritoriu. Credem că, de aceea apare această diferență mare la populația totală.

Tabel IV.3. Analiza comparativă a populației evreiești, anii 1910–1930, circumscripție judiciară Plasa Stulpicani

Județul Câmpulung Circumscripție judiciară Plasa Stulpicani	Total populație 1910	După confesiune evrei (israelită- mozaică) 1910	Procent populație 1910	Total populație 1930	După confesiune evrei (israelită- mozaică) 1930	Procent populație 1930	Creștere efectivă între comunități și procent	Diferență populație totală 1930–1910
Bucșoaia	1 032	44	4,26	1 246	11	0,88	-33 -75%	214
Dorotea- Plotonița	1 265	14	1,11	1 524	9	0,59	-5 -35,71%	259
Gemenea	906	26	2,87	1 011	8	0,79	-18 -69,23%	105
Frasin	1 846	239	12,95	2 124	156	7,35	-83 -34,73%	278
Negrileasa	793	10	1,26	950	13	1,37	3 30%	137
Ostra	824	36	4,37	1 017	10	0,98	-26 -72,22%	193
Vadul Negrilesei (Schwarzthal)	488	21	4,30	486	-	-	-21 -100%	-2
Slătioara	496	13	2,62	549	4	0,73	-9 -69,23%	53
Stulpicani	2 380	206	8,66	2 610	151	5,79	-55 -26,70%	230
Capu-Câmpului*	1 441	21	1,46	1 688	23	1,36	2 9,52%	247
Capu-Codrului*	3 354	70	2,09	2 072	17	0,82	-53 -75,71%	-1 282
Mănăstirea Humor*	1 752	6	0,34	4 231	11	0,26	5 83,33%	2 479
Pălținoasa	-	-	-	1 622	14	0,86	Nu face obiectul comparației, deoarece nu apărea în district la recensământul din 1910.	
Valea Seacă*	2 255	79	3,50	2 260	42	1,86	-37 -46,84%	5
Voronetș*	627	8	1,28	601	-	-	-8 -100%	-26
Orașul Gura Humorului*	5 320	2 050	38,53	6 042	1 951	32,29	-99 -4,83%	722
Capu-Codrului*	3 354	70	2,09	2 072	17	0,82	-53 -75,71%	-1 282
Mănăstirea Humor*	1 752	6	0,34	4 231	11	0,26	5 83,33%	2 479

* Localități care făceau parte din districtul judecătoresc Gura Humorului la recensământul din 1910.

Credem că, din cauza schimbării delimitărilor teritoriale ale celor două localități, apare anomalia evidentă (din 1930) în cazul localității Capu-Codrului. O ușoară anomalie, în cazul orașului Vama, apare și în tabelul de mai jos.

Tabel IV.4. Analiza comparativă a populației evreiești, anii 1910–1930, în orașele din județul Câmpulung

Județul Câmpulung	Total populație 1910	După confesiune evrei (israelită-mozaică) 1910	Procent populație 1910	Total populație 1930	După confesiune evrei (israelită-mozaică) 1930	Procent populație 1930	Creștere efectivă între comunități și procent	Diferență populație totală 1930–1910
Orașul Câmpulung	8 877	1 577	17,77	10 071	1 488	14,78	–89 –5,63%	1 194
Orașul Gura Humorului*	5 320	2 050	38,53	6 042	1 951	32,29	–99 –4,83%	722
Vama /Orașul Vama	5 387	618	11,47	5 315	392	7,38	–226 –36,56%	–72
Orașul Vatra Dornei**	5 865	1 201	22,29	7 759	1 750	22,55	549 45,71%	1 894

* Localități care făceau parte din Districtul Judecătoresc Gura Humorului la recensământul din 1910.

** Orașul Vatra Dornei este recenat separat la recensământul din 1930, apărând în plus și Suburbana Dorna.

Credem că cele două unități administrative, luate individual, au fost recenzate în același areal geografic, deoarece după 1918 apare Suburbana Dorna prin aducerea în județul Câmpulung de noi teritorii și localități apropiate teritorial de Vatra Dornei, care au intrat în componența respectivei suburbane.

Comparația evoluției populației evreiești pentru județul Câmpulung între recensămintele din 1910 și 1930 nu se poate face respectând strict teritoriul județului din 1930, deoarece începând cu 1919 au fost mutate unele localități între districtele din Bucovina și au fost aduse localități noi prin unirea din 1918. În consecință, nu avem posibilitatea unei analize concrete și precise. De aceea am încercat pe cât posibil o comparație punctuală în localitățile care nu și-au schimbat mărimea unității teritoriale sau au fost recenzate sub același nume, chiar dacă au rămas de sine stătătoare sau au intrat în componența altor structuri teritoriale.

În general, evreii au găsit în Bucovina primelor două decenii ale secolului al XX-lea un climat propice pentru propășirea lor economică și socială. Însă, conform analizelor academicianului Radu Grigorovici, post 1880, evreii din Galiția austriacă și din Basarabia, aflată pe atunci în componența Imperiului Rus, au început să se

îndrepte mai mult spre România decât spre Bucovina, unde găseau o concurență economică mai mică²⁴.

Ne-am fi așteptat ca încetarea emigrației evreilor galițieni spre Bucovina să producă o stagnare sau chiar o involuție a creșterii demografice a acestora în această provincie și, implicit, în districtul politic Câmpulung. Nu s-a observat acest lucru. Dimpotrivă, comparațiile dintre cele două recensăminte denotă o creștere, ușoară însă, a numărului etnicilor evrei din această regiune. Nu același lucru se observă în perioada interbelică, comparațiile cu recensământul din 1910 înregistrând pe alocuri o scădere a populației evreiești din județul Câmpulung. Exceptând orașul Vatra Dornei și localitatea Mănăstirea Humorului, în celelalte 34 de localități ale județului Câmpulung se constată o scădere a populației evreiești în intervalul 1910–1930.

Încă nu am studiat aprofundat cauzele acestei scăderi, însă, în viziunea noastră, acestea ar putea fi următoarele: pierderile de populație survenite în Primul Război Mondial; deplasarea voluntară a populației evreiești spre alte regiuni, din România sau din afara României, din cauza crizei economice declanșate în 1929 sau independent de aceasta. Credem că ambele ipoteze sunt credibile însă, pentru a obține un rezultat cert, urmează să întreprindem în viitorul apropiat cercetări mai aprofundate asupra acestor chestiuni.

BIBLIOGRAFIE

1. *Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Österreichs nach den Ergebnissen der Volkszählung vom 31. Dezember 1910*, Herausgegeben von der K.K. Statistischen Zentralkommission, Wien, Druck und Verlag der K.K. Hof- und Staatsdruckerei, 1915.
2. *Gemeindelexicon der Bukowina. Bearbeitet auf grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1900*, Herausgegeben von der K.K. Statistischen Zentralkommission, Wien, Druck und Verlag der K.K. Hof- und Staatsdruckerei, 1907.
3. Gold, Hugo (Hrsg.), *Geschichte der Juden in der Bukowina*, Band 2, Tel Aviv, Olamenu Verlag, 1962.
4. Grigorovici, Radu, *Studiul critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populația Bucovinei*, partea a III-a, *Bucovina, teritoriu de trecere a evreilor galițieni spre România între anii 1880 și 1900*, în „Analele Bucovinei”, an II, nr. 2, 1995.
5. Idem, „Trei lumi paralele”, în „Analele Bucovinei”, an III, nr. 1, 1996.
6. *Recensământul general al populației din 29 decembrie 1930 publicat de dr. Sabin Manuilă*, vol. II, *Neam, limbă maternă, religie*, București, Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, 1938.
7. *Special- Orts-Repertoiren der im Oesterreichischen Reichsrath vertretenen Königreiche und Länder*, Herausgegeben von der K.K. Statistischen Central-Commission, XIII. *Bukowina*, Wien, K.K. Statistischen Central-Commission. In Commission bei Carl Gerold's Sohn, 1885.
8. Ungureanu, Constantin, „Evreii în Bucovina (date statistice)”, în „Codrul Cosminului”, nr. 3–4 (13–14), 1997–1998.
9. Idem, *Populația Bucovinei și Basarabiei sub stăpâniri străine (1774/1812-1918)*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2020.
10. Ungureanu, Constantin, Pantea, Călin, *Atlasul etno-lingvistic și confesional al Bucovinei (1774–2002)*, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2018.

²⁴ Radu Grigorovici, „Studiul critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populația Bucovinei”, partea a III-a, „Bucovina, teritoriu de trecere a evreilor galițieni spre România între anii 1880 și 1900”, în „Analele Bucovinei”, anul II, nr. 2, 1995, *passim*.